

Przedmiotem badań w projekcie są relacje Jana Pawła II z przedstawicielami czeskosłowackiego Kościoła katolickiego do roku 1992. W kręgu zainteresowań pozostają również kontakty Karola Wojtyły z czeskosłowackim Kościołem jeszcze przed pontyfikatem oraz późniejsze, po czeskosłowackim „aksamitnym rozwodzie”, z Kościołem czeskim.

Głównym celem projektu jest zbadanie na podstawie źródeł archiwalnych, relacji świadków i opinii ekspertów, czy wybór Karola Wojtyły na papieża i jego późniejsza działalność miały wpływ na sytuację religijną, społeczną i polityczną Czechosłowacji (do roku 1992) i Czech (po roku 1992), a także czy, a jeśli tak, to w jaki sposób, kształtowała się i kształtuje pamięć o Janie Pawle II.

Analiza czeskich źródeł i skonfrontowanie ich z istniejącymi badaniami pozwoli dostarczyć dodatkową wiedzę na temat roli i wpływu papieża na upadek komunizmu i uzupełnić materiały dotyczące jego projektu europejskiej „wspólnoty ducha”.

Planowane badania mają odpowiedzieć na pytanie, czy postawa i nauczanie Jana Pawła II miały wpływ na osobowości kluczowe czeskosłowackiego Kościoła (na hierarchów, kler i teologów), w jaki sposób do papieża odnosił się laikat, także w kontekście współczesnej oceny działalności Jana Pawła II. Projekt obejmuje także badanie odbioru papieża w czeskich środowiskach chrześcijańskich (przede wszystkim ewangelickich) i pozachrześcijańskich (żydowskich i laickich).

Przedstawiona problematyka będzie badana na różnych płaszczyznach, pod różnym kątem na podstawie wywiadów, rozmów, literatury wspomnieniowej i publicystyki. Materiału do badań dostarczą również archiwalia, pisma papieskie i opracowania dotyczące omawianego tematu.

Jednym z ważniejszych zadań badawczych będzie przeprowadzenie wywiadów. Celem jest dotarcie do jak największej i zróżnicowanej pod względem doświadczeń, poglądów, środowiska czy wieku liczby osób tak, aby powstały obraz był jak najbardziej różnorodny, a dzięki temu pełny. Respondentami będą eksperci, którzy w większości prowadzili obserwację uczestniczącą, a także świadkowie, którzy przeżyli pontyfikat Jana Pawła II. Zadaniem ekspertów jest ocena znaczenia wydarzeń historycznych i ukazanie ich w szerszym kontekście, natomiast świadkowie podzielą się swoim doświadczeniem i ocenią je po latach. Istotne jest, aby uzyskać obraz tego okresu nie tylko z punktu widzenia środowiska katolickiego, ale również z zewnątrz.

Projekt stanowi nowe, całościowe spojrzenie na związki Karola Wojtyły (Jana Pawła II) z Kościołem katolickim w Czechosłowacji od lat 70. XX wieku i na ich ocenę dziś. Podejmowana problematyka stanowi kontekst dla badań kultury czeskiej i relacji społecznych ostatniego ćwierćwiecza XX wieku i pierwszych dziesięcioleci XXI, wypełnia lukę w zakresie prac dotyczących dziejów Kościoła katolickiego na ziemiach czeskich, stanie się również przyczynkiem do uzupełnienia i poszerzenia biografii Jan Pawła II.

Obecnie brakuje całościowego ujęcia związków Karola Wojtyły z czeskim Kościołem katolickim; zbadane zostały tylko niektóre aspekty działalności papieskiej. Projekt uzupełni dane na temat relacji papieża z Kościołami lokalnymi i ich recepcji, a także na kontakty między Kościołami lokalnymi w okresie komunizmu. Badania obejmą socjologiczną refleksję nad wpływem pontyfikatu Wojtyły na czeskosłowackie relacje społeczne w kontekście zewnętrznym (katolicy a środowiska chrześcijańskie i pozachrześcijańskie), jak i wewnętrznym (relacje między katolikami).

Podjęty projekt poddaje weryfikacji przeświadczenie o (nie-)obecności czeskiego katolicyzmu w życiu społecznym w okresie komunizmu i po transformacji. Stanowi zarówno wkład do badań z socjologii religii, dziejów Kościoła, kulturoznawstwa, jak i bohemistyki oraz dziejów społeczeństwa czeskiego ostatniego półwiecza.

Odbiorców może zainteresować także prezentacja czeskiego katolicyzmu i jego roli w ważnych historycznych momentach: Czechy wielokrotnie w dziejach funkcjonowały jako laboratorium zjawisk filozoficznych, religijnych, a nawet pedagogicznych, które następnie rozpowszechniały się w całej Europie.

Wykorzystam zarówno źródła zastane (archiwalia, pisma papieskie, wspomnienia, pamiętniki, wywiady, rozmowy, fotografie), jak i wytworzone podczas badań terenowych (rozmowy, wywiady). W części projektu opisującej relacje Jana Pawła II z czeskim Kościołem katolickim skorzystam także ze źródeł archiwalnych uzyskanych podczas kwerend oraz z dostępnych opracowań interesującego mnie okresu. Zebrane materiały wykorzystam do krytycznej analizy źródeł i do przedstawienia związków papieża z Czechami.